

KREDE BEN HEIK

DOOR D. HAUSDORFF

MIJN nieuwsgierigheid was gewekt door een paar brochures die ik in de bibliotheek van mijn vader vond. De schrijver noemde zich Krede ben Heik, op de omslag stond steeds een merkwaardige tekening en de titels van de brochures deden heel wat interessants verwachten.

In de eerste plaats: wie was de schrijver van die boekjes die in de jaren 1907-1909 in Rotterdam verschenen waren?

Ik wendde mij tot het Gemeentearchief. De heer A.M. van der Woel aldaar kon me gelukkig heel wat gegevens verschaffen, die in dit artikeltje verwerkt zijn.

In 'Brinkman's Catalogus der Boeken, Plaat- en Kaartwerken, 1901-1910' door R. van der Meulen, Leiden 1912, worden twee brochures genoemd ('Het volk dat geschapen zal worden', 1907 en 'Het boek voor de Geloovigen', 1908) en wordt tevens de ware naam van de schrijver vermeld.

Krede ben Heik is het pseudoniem van Hendrik Beeke. De schuilnaam is tegelijk een anagram, d.w.z. alle letters komen er in een andere volgorde in voor.

Op de omslag van alle boekjes staat een vignet van een zwaard in de vorm van een kruis, waarvan de dwarsbalk overgaat in een halve maan ('het zwaard der rechtvaardigheid'). Langs dit zwaard staan twee hebreeuwse woorden, nl. Cherew Hamishapeget (Genesis 3, 24) 'het omwentelend zwaard', dat bij de uitgang van het Paradijs geplaatst werd nadat Adam en Eva eruit verdreven waren. Het zwaard staat met de punt op de aardglobe met daarin de woorden Crede Bene Hic (geloof-wel-hier). Ook daarin zijn de letters van de naam van de schrijver te vinden.

Met uitzondering van de brochure uit 1907, zien we op de omslag van de boekjes behalve het zwaard in iedere hoek een cirkel, waarin een Davidsschild is getekend en in het middenvlak waarvan het woord Tsion in hebreeuwse letters voorkomt. Bovendien staan er de vier hebreeuwse letters van het Tetragrammaton in de cirkel, maar niet in de juiste volgorde, in een kringloop tegen de klok in.

In mijn bezit zijn: *'Het Volk dat geschapen zal worden*. Een

onuitgesproken rede op het 8ste Zionisten-congres in Den Haag, 14-20 augustus 1907' (uitg. Meindert Boogaerdt Jr., Rotterdam 1907), *'Het boek voor de Geloovigen. 40 vragen en antwoorden over de Leer van "Hersteld Oostersch Israël"'* (uitg. W.L. & J. Brusse, Rotterdam 1908) en *'De Wetten van Het Land. 40 paragrafen over de "Staatsinrichting van Hersteld Oostersch Israël"'* benevens het Eerste Hoofdstuk van *"De nieuwe Talmoed"'* (uitg. De Joodsch-Oostersche Cultuur-Maatschappij, Rotterdam 1909).

'Het boek voor de Geloovigen' (1908) bevindt zich ook in de bibliotheek van het Gemeentearchief (cat. nr. D 47, 5).

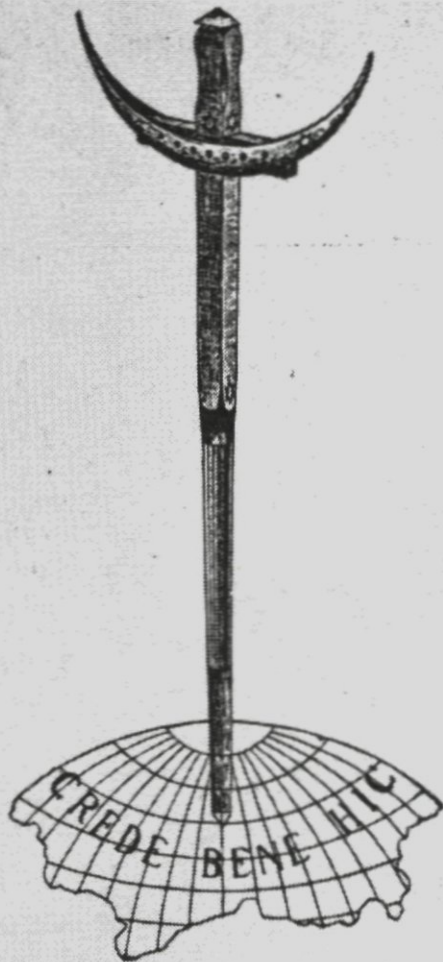
Hendrik Jacobus Beeke is op 12 juni 1877 te Rotterdam geboren. Zijn ouders waren Willem Amelius (ook Amilius) Beeke, bouwkundige, geboren op 13 april 1833 te Haarlem, en Betje Hakker, geboren 2 mei 1841 te Hoorn. Ze zijn pas op 27 juni 1877 in het bevolkingsregister van Rotterdam ingeschreven, komende van Amsterdam. Op 12 januari 1898 trouwt Hendrik Jacobus, wiens beroep dan muzikant is, met Johanna Cornelia Zwart, geboren 13 januari 1879 te Rotterdam. In het bevolkingsregister komt hij voor als muziekonderwijzer.

Van 17 oktober 1904 tot 8 februari 1908 woont hij in Rhoon. Sindsdien luidt zijn beroep letterkundige. Hij is november 1912 naar Argentinië vertrokken, woonde o.a. in San Julian en keerde pas op 13 juni 1916 in Rotterdam terug.

Zijn vrouw is in Rotterdam gebleven. In 1940 woonden beiden nog in Rotterdam. Hendrik Jacobus is te Rotterdam overleden op 12 juni 1948, zijn vrouw overleed aldaar op 21 juli 1956.

Wat is de oorzaak dat Beeke zoveel belangstelling voor het Jodendom had? Volgens het bevolkingsregister was beider godsdienst Nederlands Hervormd. Soms staat bij zijn vrouw naast N.H.: geen lid. Maar in zijn brochures heeft hij het over 'Wij Joden'. Zo b.v. 1907, blz. 4: 'Wij behooren er moedig naar te streven om onze specifiek Joodsche, Oostersche beschaving te herwinnen'; blz. 8: 'Hetgeen ons door de eeuwen heen verbonden heeft, is ons geestelijk Oostersch bewustzijn en onze Oostersche taal' en blz. 9: 'Zoo zullen wij weer worden het Oude Volk van geloof en heldenmoed'.

Van de Archiefdienst Westfrieze Gemeenten te Hoorn ontvingen we nadere inlichtingen: Betje Hakker was een onwettig kind van Fijtje van Gelder. Zij is in 1844 als wettig kind erkend, volgens de aantekening op de acte: 'Bij huwelijksacte in dato 4 december 1844 voltrokken voor den ambtenaar van den Burgerlijken Stand der stad

== HET VOLK DAT == GESCHAPEN ZAL WORDEN

EEN ONUITGESPROKEN REDE OP HET 8STE ZIONISTEN-
CONGRES IN DEN HAAG (14-20 AUGUSTUS 1907)

DOOR KREDE BEN HEIK.

UITGAVE MEINDERT BOOGAERDT JR. :-: :-: ROTTERDAM 1907.

Prijs 25 cent.

ספר לאמונים

„Het boek voor de Geloovigen.”

40 VRAGEN EN ANTWOORDEN

OVER DE

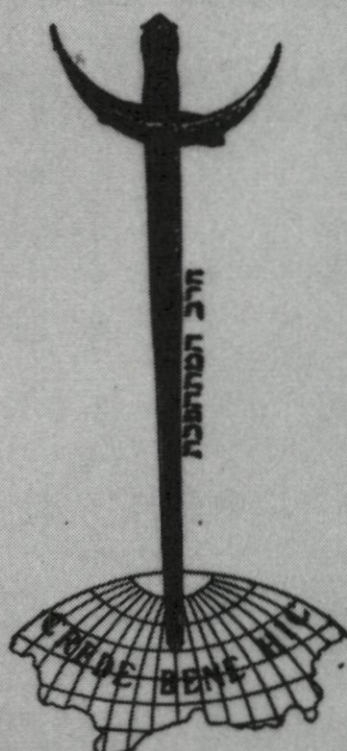
Leer van „Hersteld Oostersch Israëel”

DOOR

„... niet gekomen om te
sloopen doch om te bouwen”
(תלמוד החרש)

KREDE BEN HEIK

Auteur van: „Achmed, gezegd de Dorst naar het Schoone”;
„Het Volk dat geschapen zal worden” enz.

W. L. & J. BRUSSE. — ROTTERDAM.
1908.

84. Omslag van de brochure 'Het boek voor de Geloovigen' door Krede ben Heik, 1908.

's-Gravenhage is Betje, bekend als dochter van Fijtje van Gelder, door Barend Salomon Hakker, zich noemende Grootveld, en Vogeltje van Gelder erkend voor hunne dochter'.

Fijtje is blijkbaar een verbastering van haar oorspronkelijke naam Fijgele, het jiddische 'vogeltje'. Zij was dus een geboren Jodin en haar man Barend Salomon Hakker was ongetwijfeld ook een Jood. Betje Hakker, hun dochter, was dus ook Jodin.

De vrouw van Beeke, Johanna Cornelia, was ook een onwettig kind; zij is erkend door Cornelis Zwart en Elizabeth Quispel hij hun huwelijk te Rotterdam op 8 november 1893.

Volgens joodse opvatting was Hendrik dus Jood, zoon van een geassimileerde Jodin en N.H. vader.

Beeke zat blijkbaar zeer in de knel met zijn joodse moeder en grootmoeder en niet-joodse vader. Het is daarom zo merkwaardig omdat zeker in die jaren een joodse man, die een niet-joodse vrouw huwde, meestal zijn Jodendom afstootte.

Wat kan de oorzaak zijn van zijn keuze? Mogen we eens een ondeugende veronderstelling wagen? Was het misschien doordat hij een uitgesproken joods uiterlijk had, waardoor hij in christelijke kring niet voor vol werd aangezien? Maar, we geven toe, we hebben er geen enkel bewijs voor. Was het idealisme?

Er behoorde in ieder geval moed toe om zijn opvattingen te publiceren.

Dat wij aandacht vragen voor zijn publicaties is niet omdat ze grote en nieuwe ideeën bevatten, maar we doen dat louter om de curiositeit ervan. Het is wel merkwaardig dat iemand met zijn gedachten op Rotterdamse bodem kon opgroeien en nog wel in een tijd met sterke drang onder de Joden naar assimilatie.

Hij zit als gezegd in de knel met het verschillende geloof van zijn ouders. Bovendien is hij kind van zijn tijd met zijn modern westerse cultuur.

Welke oplossing kiest hij?

Hij kiest voor het Jodendom, maar met twee beperkingen:

- 1 hij wil het Christendom en ook de Islam niet voor het hoofd stoten, derhalve neemt hij hun grote figuren op onder zijn lijst van profeten.
- 2 hij transformeert het Jodendom met de bekende eigengereidheid, hij schraapt wat niet overeenkomt met zijn westerse opvatting en geeft in plaats daarvan of daarnaast zijn eigen 'oostersche' voorschriften naar eigen fantasie.

Van beiden een voorbeeld:

1. de Profeten

Uitvoerig spreekt hij over de Profeet 'gaande door de wereld predikende de Heilige Leer aan de menschheid.....Alzoo verstaan wij in hem niet één Profeet, maar elken waren Profeet in zijn levenstijd'. Hij zal formeren 'het volk dat geschapen zal worden' (Psalm 102, 19).

'Hij nu was in zijn eerste geboorte Abraham'.

'Door hetwelk (het Geloof) ook Abraham in den profeet Mozes werd herboren', en 'Mozes werd herboren in Salomo, op wie de geest zijns vaders David rustte'.

'Salomo is herboren in den profeet Jesaja, dewelke wederom herboren werd in den Profeet van Nazareth, welke ook herboren is in Mohammed den Profeet' (1907, blz. 12).

'In de daarna komende tijden bij de zevende geboorte van den Profeet, den zoon des Menschen, den Gezalfde Gods'.

Dacht Crede misschien dat hij zelf die zevende profeet was?

De staat van 'Hersteld Oostersch Israël' zal in Palestina ontstaan.

'En dit beloof ik U! Ik wil U er heen leiden, als ge dat van mij gedaan wilt zijn en gelooft dat ik het kan' (1907, blz. 8).

2. Transformatie van het Jodendom

Een aantal specifiek-joodse gebruiken wordt afgeschaft. Zo bijv. de besnijdenis. De 'vleeschelijke besnijdenis' mag worden uitgevoerd, maar de symbolische of geestelijke is verplicht. Daarbij 'wordt het Zwaard der Rechtvaardigheid in werkelijke grootte van een strijdwapen of van edel metaal in miniatuur vervaardigd in cirkelbeweging om 12 deelen des menschelijken lichaams met merkbare aanraking bewogen' (1908, blz. 16).

Zo 'zijn er nog veel plaatsen zoowel in de godsdienstplechtigheden als in de rechtspleging die volgens onze hedendaagsche begrippen stellig niet geacht kunnen worden beschaving en zielsveredeling in de hand te werken' (1908, blz. 13).

Wat wil onze Crede?

In de eerste plaats moet 'de Westersche Jood zich ervan bewust worden dat de rein-Joodsche cultuur strijdig is met de door de nieuwe sociale richtingen beoogde toekomstculturen der thans bestaande modern-gezinde volkeren. Hij dient goed in te zien dat hij behoort en ook behooren moet tot een Oostersch volk en dat zijn cultuur van die der Westersche Natieën in alle opzichten zal en moet verschillen. Wij moeten er moedig naar streven onze specifiek-Joodsche, Oostersche beschaving te herwinnen. Moedig behooren

wij ons voor te bereiden op strijd. Vele dingen van de Westersche Natieën aan ons klevende moeten wij afschudden, met hevig en scherp inzicht, desnoods met geweld' (zie het Zwaard) (1907, blz. 3 en 4).

'Als het Westen zegt: de vrouw is den man gelijk, dan moet het Oosten zeggen: één van de twee moet heerschen, wij achten dit der mannen taak. En als het Westen zegt: den edele passen weinig kinderen, het Oosten zegt: den edele passen vele kinderen. En als het Westen zegt: den edele passen geene vele vrouwen, het is een zaak des liederlijken mans, het Oosten zegt: maar aan den edele passen de vele vrouwen en veelvuldige nakomelingschap' (1908, pag. 8 en 9), dus 'herstel des harems'. Zie verder 1909, pag. 16.

In 'Hersteld Oostersch Israël' dat in Palestina zal worden gevestigd, komen 'Gulden Rol-Centra, zijnde door poorten bereikbare binnenhoven, die verzamelplaats zijn voor de deelnemers aan de beweging en vergaderzalen en een synagoge bevatten. Elke bezoeker is verplicht zich een eenvoudig Oostersch gewaad om te hangen en zijn eigen hoofddekseel met een tulband te verwisselen' (1908, pag. 20 en 21).

De Staatsinrichting van 'Hersteld Oostersch Israël' kent 'de Staatsschaal'. Deze wijst op de geschiktheden, bekwaamheden, hoedanigheden, eigenschappen en verdiensten van *ieder burger of burgeres* (1909, blz. 5, § 1).

Er bestaan vier hoofdgroepen: wijsheid, schoonheid, wetenschap en nut en genot.

§ 28: Er zijn twee 'Staatsschalen' of 'Menschheidsschalen'. Een voor de mannen, een voor de vrouwen, Elke schaal is voorzien van twee graadwijzers. *Eén* 'Graadwijzer der Eigenschappen' en *één* 'Graadwijzer der Benamingen'.

Enige voorbeelden:

Titel in aanspraak: Koning!, Goede Koning!, Sterke Koning!, Groote Koning!

Titel in adres van de Groote Koning: Den Groot Machtigen Heer, den Grooten Koning, en

Titel in aanspraak: Groote Eminentie.

Titel in adres: Den Groot-Wijzen Heer der Groote Eminentie, en

Titel in aanspraak: Groot Edel-Begaafde.

Titel in adres: Den Groot-Gelukkigigen Heer, den Groot Edel-Begaafde (1909, blz. 21-23).

We zouden nog heel wat voorbeelden kunnen aanhalen uit deze merkwaardige boekjes.

De schrijver is zeker een idealist, maar tevens een fantast met godsdienstwaan. Hij publiceert ook een 'Nieuwe Talmoed op zijn eerste basis', maar deze overtreft alles in waanzin. Vermoedelijk heeft hij nooit de Talmoed bestudeerd. Zijn levensbeschouwing bevat elementen van Zionisme, racisme, anti-feminisme en obscurantisme.

'Wij kennen ze, de platgetreden paden: democratie, arbeidersbewegingen, socialisme, Vrije Vrouwen, anarchie, de moderne smetten van de domme massa.

Dat alles zal niet aanwezig zijn in onze toekomstige Joodsch-Oostersche Cultuurstaat, in Hersteld Oostersch Israël'.

Hij bedoelt het Zionisten Congres in Den Haag toe te spreken. Hij is niet tegen de oprichting van een joodse staat in Palestina, maar deze mag niet op de basis van westerse cultuur staan, die moet oosters zijn.

Waar heeft hij zijn kennis van het hebreuws opgedaan? Deze is zeer gebrekkig, getuige bijvoorbeeld de hebreeuwse woorden naast het zwaard. 'het omwentelend zwaard' is 'hacherew hamishapeget'. Dat 'ha' is het lidwoord en dit moet staan zowel voor het zelfstandig naamwoord als voor het bijvoeglijk naamwoord. Maar hij schrijft: 'cherew hamishapeget' en dit is dus fout.

Hoe heeft zijn omgeving of kennissenkring op zijn fantasieën gereageerd? Blijkbaar negatief. Zijn voorwoord 1909 is pessimistisch gestemd. Hij had heel wat anders verwacht.

Hij schrijft in 1909: 'Na ongeveer anderhalf jaar van kommerlijk zwerven en tijdelijk liggen slingeren, dikwijls bij de onwaardigste individuen, zal het werkje dan eindelijk geleidelijkerwijs zoo langzamerhand eens lamgzaamjes aan (hoewel met moeite) voor geld en wel wat erg veel goede woorden, waarlijk in druk beginnen te verschijnen'.

Ik vermoed dat zijn omgeving duchtig met zijn litteraire producten heeft gespot. Zouden de kwajongens van Rotterdam hem niet hebben nageroepen?

Krede (je) ben(t) gek!

Zij waren dan waarschijnlijk niet ver van de waarheid.